

השיעור השבועי

גליון מספר 483

הרב המקדים: הר"ג צבי וייספיש שליט"א
ראש ישיבת הר"ן

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בביה"כ היזמים ומשודר דרך הלוויין והרדיו ובקוויים רבים מיסודו של מרן רבינו עובדיה יוסף זיע"א

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
18:32	17:55	17:03	תל אביב
18:28	17:53	17:01	חיפה
18:28	17:53	17:01	באר שבע

בשלה | י' שבט תשפ"ה

כתב וערך השיעור:

הרב דכיר פרץ שליט"א

הלכות בישול בשבת

להפצת עלונים באזור מגורין
התקשר: 053-4774733

אסור למהר להפקיע קידושין. מחזי כמבשל בפלאטה. חימום רוב יבש ומיעוט רוטב. נחיצות ידיעת הפוסקים. ה'כוחא דהיתרא' של מרן זיע"א. התרת עגונות מלחמת יום כיפור, ומלחמת שמחת תורה. בישול אחר בישול בלח. מצטמק ורע לו. הקונה ספרים יבדוק שהם שלמים

דרך בישול ברוב פעמים

ב. הבאנו מה שכתב הרשב"א (שבת מ:), שמותר לחמם תבשיל כנגד המדורה או בכלי ראשון, ואין לחוש למיחזי כמבשל, כי אין דרך לבשל כך ברוב פעמים (וכ"ה בביאור הגר"א ס' רג ס"ה). וכן משמע מדברי המהר"ל (הלכות שבת אות טז) לגבי הנחת קדרה על גבי המעזיבה של תנור בית החורף, שבדבר שלא רגילים לבשל עליו אין מחזי כמבשל. חז"ל גזרו משום מיחזי כמבשל ולא מיחזי כמחמם. גם המשנה ברורה (ס' רג ס"ק פא. קג) העתיק דברי מהר"ל להלכה. ראה כך הרב אלישיב, והיה לו חידוש, ואמר: אמנם אני רגיל לפסוק שיש מיחזי כמבשל בפלאטה. אבל לא דחה את הדברים במחי יד. ובאמת שאנחנו פוסקים שאין מיחזי כמבשל בפלאטה.

דעת האור לציון

ג. באור לציון (ח"ב פרק ל אות יג) כתב שיש מיחזי כמבשל בפלאטה, וסיפר לי אחד האברכים שלמד אצלו לפני קרוב לארבעים שנה, שבתחילה חסם בן ציון התיר ואמר, מי מבשל על פלאטה?! קם אברך אחד ואמר: הרב גברא באולמי

מיחזי כמבשל בפלאטה

א. חזק וברוך לגאון רבי יצחק לוי, חבר מועצת הרבנות הראשית ורב העיר נשר. מה שהזכיר בענין מיחזי כמבשל בפלאטה חשמלית, הנה לפני כשלושים וחמש שנה יצא ילקוט יוסף שבת כרך ג', ושם (עמ' קמה) הארכנו בזה, כי ביחוו דעת חלק ב' (סימן מה) מרן כתב בפשטות שאין בישול אחר בישול ומותר לחממו על גבי פלאטה, אבל לא נכנס להסביר למה אין מיחזי כמבשל בפלאטה. ובילקוט יוסף (שם, ובשבת א ח"א עמ' תקי והלאה) הרחבנו יותר, והבאנו מקורות לדבר. והנה אברך אחד הלך לתומו לגר"ש אלישיב, עם ילקוט יוסף ביד, 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו'... ושאל אותו אם מותר להחזיר תבשיל יבש על הפלאטה, והרב אלישיב לא כל כך הבין אותו, וענה לו מה שענה, ואותו אחד שאל, אם כך האם כבודו פוסק כמו הילקוט יוסף שאין מיחזי כמבשל בפלאטה?! אמר, מה פתאום, לא הבנת אותו... יש מיחזי כמבשל בפלאטה. והאברך הזה בלי בושח לקח את הספר והראה לרב אלישיב: קח, תראה, הוא כותב שאין מיחזי כמבשל. הרב אלישיב לקח את הספר, ישב כמה דקות, - היה שקט בחדר - וראה את כל הנימוקים שלנו.

1 מדברי הרב צבי וייספיש שליט"א: ברשות מרן הראשון לציון שליט"א. אני מתרגש ליד מורנו ורבנו, רק לפני כמה חודשים זכיתי להיות בבית של מרן שליט"א, היינו צריכים עזרה לישיבות, ומרן הקדיש מזמנו ועזר, ורציתי לספר לו אך לא רציתי לעכבו, על האבא מרן הרב עובדיה יוסף זיע"א, שזכינו שהיה כמה פעמים בישיבת הר"ן. בפעם הראשונה שהגיע, לפני למעלה מארבעים שנה, היינו כ-150 אברכים, וכשסיפרתי לו זאת, אמר לי ר"ן בגימטריא 250, בקרוב יהיו לך 250 אברכים, ואחר כך "ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה". רמז לי שיהיו כפול ארבע, וב"ה נתקיימה הברכה. לאחר כמחצית שנה סיפרתי לו שהמשפחה שלנו כבר 250 שנה בארץ, מתלמידי הגר"א, ובספר יחוס שלנו מובא שאנחנו צאצאים דור אחר דור למרן הבית יוסף. ראיתי שהסתכל עלי, ואמר: אה, תן ברכה! התרגשתי ואמרתי: יאריך ימים על ממלכתו! ואמר אמן, וחייך.

אשרינו מה טוב חלקנו שיש ממשין, יש את ה"ילקוט יוסף", מי אנחנו בכלל שנעיד על זה, שזה הפך את כל העולם, איזו בהירות, והכל אמת, אמת, אמת! בלי משוא פנים. זכינו שהנכד הנקרא יצחק יוסף לומד בישיבת הגר"ש אצלנו, ומפאר את הישיבה. אשריכם ואשרינו, ומה טוב חלקנו, שמרן רבינו הוא המנהיג של הדור. מה שבירכתי את מרן זצ"ל לבקשו, אברך בברכת הדיוט את מרן הראשון לציון שליט"א, שיאריך ימים על ממלכתו, אמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לגאון רבי צבי וייספיש ראש ישיבת הר"ן, יש לו כולל של כאלף אברכים כמו שאמר, בן פורת יוסף, וכברכתו של מרן זצ"ל. הכולל הוא מיסודו של הגאון רבי שמשון קרליץ, שישב יחד עם מרן זצ"ל בבית הדין בפתח תקוה, דודו היה החזון איש, והוא היה בקי מאוד בפסקיו, ומרן היה מראה לו את דברי הפוסקים שלנו, גט פשוט, מזבח אדמה, פרי האדמה, והיה נהנה. היו בידידות גדולה מאוד. אני עוד זוכר כשהיינו ילדים קטנים, איך שהרב קרליץ היה מגיע לבית של מרן בפתח תקוה, איזו ידידות, אהבה ואחווה.

היכל דוד מבשל לחתונות על הפלאטה, אחר שהכין את האוכל והגיע לרתיחה, מעביר אותו לפלאטה מהצהרים, ועד החתונה וכעבור כמה שעות האוכל מתבשל. קם עוד אחד ואמר: גם אני ראיתי במלון רמדה שבישלו על פלאטה. אמר חכם בן ציון: ככה? אם כן יש מיחזי כמבשל בפלאטה! והלכו וכתבו הלכה זו בספר. כך סיפר לי עד נאמן. אבל שימו לב ללשון הרשב"א: בדבר "שאין דרכם של בני אדם לבשל כן רוב הפעמים, אינו נראה כמבשל", ובדאי שרוב העולם לא רגילים לבשל על פלאטה ברוב פעמים, אלא על גז, תנור וכדומה. אם חכם בן ציון ע"ה היה רואה את דברי הרשב"א, וגם את המהרי"ל ומשנה ברורה הנ"ל, לא היה מחמיר בזה. ולכן הלכה למעשה, מותר לקחת תבשיל יבש מבושל כל צרכו, ולהניח אותו על הפלאטה בשבת, ואין בזה שום חשש של מיחזי כמבשל.

הרוב קובע

ד. מה שמותר לחמם רוב יבש ומיעוט רוטב על גבי הפלאטה, יש קושיא על זה מדברי מרן השלחן ערוך (סימן רנ"ג ס"ד) שכתב: יש למחות ביד הנהוגים להטמין מבעוד יום קומקום של מים חמים, ונותנים אותם לתוך הקדירה בשבת כשהתבשיל מצטמק. ע"כ. הרא"ש (פ"ג דשבת סימן א) כותב שישאר אדוקים במצות עונג שבת, ולכן רוצים חמין טוב, וכשרואה שהחמין מתייבש, יודע שעד שמתפלל אצל המרוקאים שמאריכים במנגינות, אז ישיר משה... כשיחזור בשעה 11 החמין כבר יישרף, ורוצה לשפוך מים רותחים לתוך החמין כדי שלא ישרף, כתב מרן לאסור, ומקורו מדברי רבינו יונה (באגרת התשובה יום ה' כלל א סימן ג, מביאו הנימוק יוסף בבא בתרא י). שכתב: ומכשלה גדולה תחת יד קצת מן העם, שטומנים קומקום מים חמים מערב שבת, וכשהתבשיל מצטמק שופכים מים חמים לקדירה בשבת, ופעמים שאין המים חמים כל כך שהיד סולדת בהם, ונמצאו מבשלים בשבת. ואף ששופך מעט מים לתוך החמין, לא

היה עוד תיק אחד, חכם אחד גם כן רצה להפקיע קידושין, וטען שאילו היתה יודעת שהוא אדם קשה כל כך, לא היתה מתחנתת עמו, ויש כאן מקח טעות. כך טען. בית דין ששומע דבר כזה אסור לו להיות תמים, "תמים תהיה עם ה' אלוך" ולא עם בני אדם, צריך לחקור ולדרוש. ביררו את מצב הבעל, והתברר שהוא ברח ונמצא בקהילה חרדית בחו"ל, ויש לו ילדים מהאשה השניה, והוא בא להתפלל בבית כנסת ולומד שם וכו', נכון שהוא לא רצה לתת גט לראשונה והוא חצוף ולא בסדר, אבל הוא נורמלי. אמרתי לחכם הזה, תשמע, אני לא מוכן לחתום בשום פנים ואופן על התיק הזה, חלילה להפקיע את הקידושין האלה. ולדברך, כל זוג מסוכסכים, תגיד האשה: אם הייתי יודעת שיעשה לי כך, לא הייתי מתחנתת אתו, מקח טעות... איזה שטויות אלו, אין סוף לדבר. צריך לפחד מהקב"ה, כולם נידונים למעלה, צריך להיזהר שתהיה יראת שמים. לפעמים מנסים לשקר על הדינים וצריך להיות פיקח, וגם שיהיה ניסיון, ובי"ה הרב זבדיה עושה עבודת קודש, נברך אותו שימשך לעשות עוד כהנה וכהנה.

כעת נשמע את הגאון הרב יצחק לוי, שהוא תלמיד מובהק של מרן, הולך בדרך של מרן, שיאמר כמה דברים.

מדברי הרב יצחק לוי שליט"א: ברשות מרן הראשון לציון, כבוד הרבנים, קהל קדוש. הרב אמר לי לדבר בהלכה ולא באגדה, אבל אמרתי שאני לא מעז לדבר בהלכה בפניו, ואמר שהוא מרשה ומחייב אותי לדבר בהלכה, ואין מסרבין לגדול. מרן ע"ה בחזון עובדיה שבת ד' (עמ' סדמ), כתב, אדם שהוציא קדירה עם מרק רותח מבושל כל צרכו מהפלאטה, והניח על השיש, ורוצה לקחת חתיכת בשר או תפוח אדמה מבושלת, לתת בתוך הסיר ולחמם. כולם יודעים שאין בישול אחר בישול ביבש, ולכן מעיקר הדין מותר, אבל מרן הוסיף שיותר טוב להמתין עד שהסיר שהוא כלי ראשון ירד מהרתיחות - מהבעבועים - שלו, ואז יתן, כדי להרוויח דעה של קצת ראשונים - הראב"ה (סי' רב) והמרדכי (בהגהותיו לפרק כירה עט ע"ד) - שכל דין כלי ראשון הוא רק כשמעלה רתיחות, אבל כשנשן מרתיתו הוא לא מבשל, אמנם הלכה לא כמותם, אבל מהיות טוב להמתין. וכל הרואה תמה, מרן ע"ה לא כתב דברים סתם, והרי להניח בתוך סיר שהוא על הפלאטה גם מותר, שכן כידוע מרן (יחזקאל דעת ח"ב סימן מה, יביע אומר ח"ו חאו"ח סי' לב אות ה) שאין מחזי כמבשל בפלאטה. היה רב מפורסם שרצה לומר, שאולי דוקא להניח על סיר בשיש מותר, אבל על הפלאטה אסור, כי זה מחזי כמבשל, משום שיש אנשים שלפני כניסת שבת זורקים דבר לא מבושל לסיר שבפלאטה. אבל זה לא נתפס בשכל, יציבא בארעא וגוירא בשמי שמיא?! להניח את הסיר על הפלאטה מותר, ולהניח חתיכה בסיר יהיה אסור?! יתירה מזאת, בחזון עובדיה בהמשך (עמ' שמח) הרב כתב בפירושו, שמותר להניח חתיכת בשר בתוך סיר שעל הפלאטה, ואין אפשר להבין מה שכתב שטוב להחמיר לא להניח חתיכה על סיר שנמצא בשיש עד שירד מרתיתו.

הופך אותו למרק, אלא שופך רק מעט כדי שלא ישרף, והרוב יבש, ולפי מה שהסברנו בילקוט יוסף (שבת א ח"א עמ' תק"ח והלאה, תנוכה עמ' סז) מותר לקחת סיר דגים עם מעט רוטב מהמקרר, ולהניח על הפלאטה, כי הולכים אחר הרוב, והבאנו כמה טעמים לדבר. אם כן למה מרן כתב שאסור לתת מעט מים חמים לתוך החמין ולא הלך אחר הרוב היבש?

סתירה במרן

ה. לכאורה זו גם סתירה במרן, כי מרן עצמו בבית יוסף (סי' רנ"ג) העתיק דברי רבינו ירוחם (ני"ב ח"ג ד"ס"ט סע"א) שכתב בשם רבינו יונה, שכל "שרובו" רוטב יש בו איסור בישול אחר בישול. אמנם בבית יוסף (סימן שיח) חזר להעתיק את רבינו ירוחם בשינוי לשון, כל "שיש" בו רוטב יש בו משום בישול אחר בישול, משמע לכאורה שאפילו מעט רוטב אסור (וגם ברבינו ירוחם שיצא לאור לפני כמה עשרות שנים לא כתוב רובו יבש, אלא כתוב יש בו רוטב או אין בו רוטב. ולכא' נראה שפשוט היה טעות דפוס ברבינו ירוחם, והעיקר הוא שלא הולכים אחר הרוב). אבל כבר המנחת כהן (במשמרת השבת שער ב פרק ב ד"ה התנאי השני) - היה לפני כ-350 שנה - כתב, דאין הכי נמי ברבינו ירוחם כתוב יש בו רוטב או אין בו רוטב, ולא כתב רובו, אבל מרן שלח יד מדעתו הרחבה בלשונו של רבינו ירוחם, והוסיף תיבת רובו, כי הבין שכך כוונת רבינו ירוחם, משום שאי אפשר לצמצם ואין לדבר סוף, בכל חתיכה וחתיכה של בשר או תפוח אדמה, אם תסחט אותה היטב תמצא רוטב, ועל כרחך שהולכים אחר הרוב. כך מסביר המנחת כהן. זה כותב קדמון לפני 360 שנה, והעתיק אותו הפרי מגדים (סי' רנ"ג מ"ש"ו ס"ק יג, ו"א"א ס"ק מא) - לפני קרוב ל-300 שנה, הזרע אמת (ח"א חאו"ח סימן לט) - לפני כ-250 שנה, הגאון המהרש"ם (בדעת תורה סימן שיח סט"ו), נהר שלום, ועוד. על כל פנים כך ההלכה שהולכים אחר הרוב. ומעתה יש לשאול

אפשר לפרש את הפשט בחזון עובדיה, שהרי לדעת רבינו זלמן מלאדי בעל התניא (ש"ע הרב סי' שיח ס"א), מה שאין בישול אחר בישול ביבש, זה בתנאי שאין בו שום לחלוחית, אבל חתיכת תפוח אדמה או בשר שהיא קצת לחה, אסור לחמם, ואפילו אורז, אם תיגע בו תרגיש מעט לחלוחית, ומה שנשאר לחמם זה ביצה, פיתה וכדומה, שהם יבשים לגמרי. אמנם אנחנו לא פוסקים כדעת רבינו זלמן, מרן זצ"ל ומרן שיבדל לחיים טובים ביאר בילקוט יוסף ביתר הרחבה, שמותר לחמם לא רק דבר יבש במאה אחוז, אלא הולכים אחרי הרוב, ולכן מותר להניח חתיכת תפוח אדמה או בשר בסיר בפלאטה, ומותר לחמם דג עם קצת רוטב. אבל אחרי שהוצאת את הסיר מהפלאטה, מה איכפת לך לחכות חצי דקה או דקה עד שהסיר ינוח מרתיתו, ואז לשים בתוכו את החתיכה, כדי להרוויח בנקל את דעת רבינו זלמן, אליבא דהראב"ה והמרדכי.

כידוע שמרן זצ"ל החדייר בנו את ה"כוחא דהיתרא", ולפעמים חושבים שהכוונה לחפש כמה שיותר היתרים כדי להשתמש בהם, אבל מי שיראה בפסקים של מרן זצ"ל ומרן שליט"א, יש דברים עם כמה ספיקות להקל ובכל זאת אם אפשר להחמיר בנקל, המחמיר תבוא עליו ברכה. אביא דוגמא אחת ובה אסיים, יש הלכה שרבים מרבני דורנו הקילו בה, ומרן החמיר, בדין ליטול ידים בתוך שירותים, שמרן ביביע אומר (ח"ג חאו"ח סי' ב, ח"ט חאו"ח סי' קט אות יג) וביחזק דעת (ח"ג סי' א) פסק שצריך ליטול בחוץ, אף שהביא כמה היתרים, יש אומרים שזה דומה לבית כסא דפרסאי, וגם זה מצופה פורצלן ויש אומרים שאין לו דין גרף של רעי, ולפעמים יש שם שימושים נוספים, ובכל זאת הלכה למעשה הרב מחמיר, כי מה הענין ליטול בשירותים, יש לך כיוור בחוץ או במטבח, ולמה סתם לחפש להקל על פי ספיקות כאשר בקלות אתה יכול ליטול ידים מחוץ לשירותים, ורק כשאין לך אפשרות, תדע שמעיקר הדין מותר ליטול בפנים, כי על פי ספק ספיקא מתירים אפילו דברים חמורים יותר.

היסוד לכך מדברי הגמרא בברכות (ברכות ל), שם נחלקו האמוראים בדין תפלת הדרך, אם אומרה מעומד או אפילו מהלך, ולמרות שרב ששת פסק שאפשר לומר תוך כדי הליכה, חשש לשיטת רב חסדא כשלא היה לו שום הפסד, ואמר: מהיות טוב אל תקרי רע. צריך לדעת לא להיות קיצוני לשני הצדדים, יש אחד שלוקח חומרא וחושב שהיא הלכה למשה מסיני, ומתאבד עליה... ויש אחד שמיקל בכל דבר גם כשבנקל יכול להחמיר. וזה מסביר הרבה דברים, למשל, אנשים חושבים שיש סתירה בילקוט יוסף, מצד אחד כתב שמותר לאכול היתר מכירה ומצד שני כותב להחמיר, אבל כשאדם נמצא במקום של בני תורה ויש סחורה, ואפשר בנקל להחמיר, למה לא יחמיר. וכן לגבי אבקת חלב נכרי, מצד אחד הרב כתב שקיבלנו על עצמנו להחמיר בזה, ומצד שני מבאר שמן הדין מותר, וההסבר פשוט, שכאשר יש לך אפשרות בנקל להחמיר, למה תגיד: אני אקח דוקא... תהיה מהמהדרין, אבל כשיש סיבה להקל צריך להכיר גם כן את יסודות ההיתר, כדי שיוכל להסתמך עליהם.

אם מרן פסק שהולכים אחרי הרוב, למה אסר לשפוך מעט מים חמים לתוך תבשיל שמצטמק? הרי נשאר הרוב יבש.

מקריאה לא מתים

1. באמת ראיתי - לפני שלושים או ארבעים שנה - לכמה אחרונים שהקשו כך, ורצו לומר שמוותר לשפוך מים חמים לתוך חמין שהצטמק, או על כרחך שלא הולכים אחר הרוב היבש, וצריך שיהיה יבש לגמרי. וכתבו מאמרים בחוברות, ובאים בטענה שדרכה של תורה לחלוק, וכי מרן לא חלק על בן איש חי? אנתנו גם רוצים לחלוק! אבל קודם תהיה מרן, או תהיה הבן איש חי, ואחר כך תחלוק. צריך לפתוח ספרים ולהתבונן בדברי הפוסקים? ולא יתכן להעמיד אוקימתא שמרן אסר רק כששופך הרבה מים עד שהם הרוב. זה לא נכון.

יש לחלק

2. אלא התירוץ הוא, שיש הבדל בין פסיק רישיה דניחא ליה, לפסיק רישיה דלא אכפת ליה. כשאדם לוקח תבשיל דגים, תבשיל זה נקרא "דגים", וכן חמין נקרא "חמין", על שם היבש שבו, ואף שיש בו קצת רוטב, היבש הוא הרוב והוא העיקר. לא קוראים לזה מרק. מי שיעבור על השלחן ערוך סימן שי"ח, יראה שלפעמים מרן כתב "רוטב" (סעיף ה) ולפעמים מרן כותב "מרק" (סעיף ד, טו), ומרן הבית יוסף מדייק בלשונו, שמרק הוא רוב לח, ואסור לחממו משום שיש ביכולת אחר ביכולת בלח, אבל תבשיל יבש עם קצת רוטב, הולכים אחר הרוב היבש ומוותר לחממו בשבת. והטעם בזה, כי עיקר כוונתו לחמם את היבש, ופסיק רישיה שגם הרוטב מגיע לחום שהיה סולדת בו, אבל זה בגדר פסיק רישיה דלא אכפת ליה, וכתבו התוס' בכמה מקומות (שבת קג. ד"ה לא צריכא, כתובות ו' סע"א, וכן יומא לה. ד"ה הני מילי, וכריתות כ. ד"ה סבירא) שאיסור דאורייתא הוא כשעושה מעשה בידים, אבל פסיק רישיה דלא אכפת ליה הוא כמו דלא ניחא ליה, שיווד דרגה לדרבנן.

בישול אחר בישול בלח

3. והנה בנידון שלנו לא כולם מודים שעושה איסור, כי לדעת הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן (שבת מו), וכן הרמב"ם (פ"ט מהלכות שבת ה"ג ופ"ב ה"ח), אין בישול אחר בישול בין ביבש בין בלח, ואפילו כולו מרק מותר לחממו. אמנם לדעת רש"י (שבת לד.), תוס', רבינו יונה (הובא בנימוק"י ב"ב י), הרא"ש (פ"ג דשבת סימן י), רבינו ירוחם (תניב יב ח"ג, דס"ט ע"ג) והטור (סימן שיח), יש בישול אחר

2 השבוע מישהו הסביר יפה - הקב"ה לא מקפח שכר כל בריה, אפילו שכר שיחה נאה (נזיר כג: ב"ק לח: הוריות י:). את השבח של מרן זצ"ל שהיה 'כוחא דהיתרא עדיף', שזה מראה שאדם פותח הרבה ספרים, עלת חקרי לב, נהר שלום וינטורה, מאמר מרדכי, יפה ללב, כי מי שלא פותח ספרים, פולח פניו נראה לו שאסור, והוא מחמיר מתוך יראת שמים, אבל מי שפותח ספרים יודע את דרכי היתיר, וכבר כתב רבינו יצחק קנפנטון בספר דרכי הגמרא (בסוף הספר): אין חכמת אדם מגעת אלא עד מקום שספריו מגיעים. וכמוכן שמדובר בספרים חשובים, לא של ימינו שכל אחד מוציא ספר, אלא של הקדמונים, ועל ידי שמעיין בהם יש לו כוחא דהיתרא.

אין מרן זצ"ל היתיר 950 עגונות ממלחמת יום כיפור, מאיפה היה לו אומץ? בזמנו של החתם סופר בבית הדין בפרשבורג קיבלו עדות על אדם שירו עליו אבק שריפה, והוא אותו נופל מתבוסס בדמו, והתירו את אשתו, וכעבור חמש שנים בא ההרוג ברגלי, מה קרה? הוא נפצע ועשה עצמו כאילו מת, שלא יעשו לו וידוא הריגה, ואחרי שכולם התפזרו ברח, ואז לא היתה תקשורת וכדומה וחשבו שנהרג, ומישהו חטף את הגופה, גם אז היו עזתיים... ועכשיו שחזר התברר שהוא חי וקיים. בינתיים האשה התחתנה עם מישהו אחר, והדין הוא שתצא מזה ומזה, והילדים ממזורים. וכיון שבאה תקלה, תיקנו תקנה שיותר לא מתירים עגונות בפרשבורג, ואם יש עגונה שתלך לעיר אחרת. ומרן זצ"ל היתיר 950 עגונות, והיה מתייעץ עם כל חבריו בבית הדין הגדול, פעם בשבוע או שבועיים הרב אלישיב ועוד רבנים היו מגיעים לביתו של מרן, ונועצים בכל מיני נושאים חשובים.

כשמרן זצ"ל נבחר לרב ראשי, זה היה בז' חשון תשל"ג, באותו יום נבחר גם הרב האשכנזי, ובאותו יום הרב אלישיב התפטר מבית הדין הגדול, כי רב ראשי, בין למד דינות בין לא למד, אוטומט נכנס לבית הדין. כשבשרתי למרן שנבחר, אמר: נלך לכותל להודות לקב"ה, וכשהגענו קרוב לפורת יוסף, אמר לי: מי אמר שאני נבחרתי, אתה בטוח? אמרתי לו, הייתי במקום של הבחירות - למדתי בחברון, וזו ישיבה פתוחה, לא מקפידים... וראיתי את התוצאות. השעה היתה שתיים בצהריים, מרן אמר לנהג: תעצור בצד ותפתח את הרדיו, לשמוע אם נכון הדבר שנבחר או לא, ושמענו שהכריזו על בחירתו. והלכנו לכותל.

משם הלכנו לביתו של הרב אלישיב, היו הרבה מלווים וביקשו מכולם לצאת מהחדר, ישבו מרן זצ"ל, הרב אלישיב, ואבדל לחיים הייתי אתם יחד בפגישה הזו.

בישול בלח. ומרן השלחן ערוך (סימן שיח סעיף ד, טו) לכאורה היה צריך לפסוק כמו הפוסקים הספרדים שהם מאריה דאתרין, שאין בישול אחר בישול גם בדבר בלח, אבל פסק שיש לחלק בין יבש ללח, ובלח יש בישול אחר בישול. ולמה מרן עזב את הפוסקים שלנו ואת הרמב"ם? כי חשש לספק דאורייתא לחומרא, וכמבואר בדברי המגן אברהם (סי' רנו ס"ק א) שהנידון הוא דאורייתא, דגורין שמוא ריתח (ע"ש שבת לד.), ואם היה דרבנן, אין גוזרים גזירה לגזירה. וכיון שיש מחלוקת בין שני עמודי הוראה - הרמב"ם והרא"ש, והר"ף לא גילה דעתו - לא משנה מי ספרדים ומי אשכנזים, אלו ראשונים כמלאכים, וספק דאורייתא לחומרא, ולכן מרן פסק שיש בישול אחר בישול בלח.

פסיק רישיה דלא אכפת ליה

ט. אולם בחימום רוב יבש ומיעוט רוטב שהוא פסיק רישיה דלא אכפת ליה, יורד דרגה לדרבנן, ונהיה ספק דרבנן לקולא, ולכן מותר לחמם רוב יבש ומיעוט רוטב. ולעומת זאת תבשיל שמצטמק ורוצה להוסיף לו מעט מים חמים, זה ודאי ניחא ליה, שלא ישרף החמין, וכיון שכך, חוזר הנידון להיות דאורייתא, וספק דאורייתא לחומרא. מי שלא נכנס לכל ההסבר הזה יכול להתבלבל ולחשוב שיש סתירה במרן, ולפי מה שהסברנו מובן.

מצטמק ורע לו

י. יש עוד טעמים להתיר חימום רוב יבש, טעם נוסף להתיר חימום רוב יבש, הגמרא (שבת לח). אומרת שמים הם בגדר מצטמק ורע לו, ובספר ארץ חיים סתהון (סי' שיח ס"ח) הביא בשם ספר שם חדש (ד"ה ע"ד), שמנהג ירושלים היה לקום לבקשות בשבת לפנות בוקר, והיו מכינים קפה עם מים ביום ששי, והקפה הצטנן, ובליל שבת היו שמים אותו על הפלאטה, כי זה נקרא מצטמק ורע לו. תנסו פעם ותראו שקפה בפעם הראשונה שהוכן הוא טעים, אבל כשמחממים אותו בפעם השניה נשאר בלי טעם ובלי ריח... וכן כשמחממים חמין שהוא רוב יבש, ומיעוט הרוטב מתאדה, אדם לא רוצה את האידוי, וזה בגדר מצטמק ורע לו. כך מנמק המנחת כהן (שם) את הדין שהולכים אחר הרוב. אמנם אנחנו לא בקיאים מה נחשב מצטמק ורע לו ומה מצטמק ויפה לו, ולכן קשה לסמוך על טעם זה לבד. {הפמ"ג (מש"ז סימן רנג) הגדיר מצטמק ורע לו שאם יש רוטב ובשר יחד, לרוטב מצטמק ויפה לו ולבשר מצטמק ורע לו. והרבה אחרונים כתבו בדעת השלחן ערוך דמצטמק ורע לו אין בו משום

מרן אמר לו: למה התפטר, אתה משאיר אותי לבד, איזה מאבקים יהיו לי עכשיו, בהתרת ממזרים ובכל מיני בעיות... למה עזבת אותי לבד? אמר הרב אלישיב, אני לא יכול להישאר בשום פנים. וכמה שניסה לחזוץ עליו - כי יכל לחזור בו תוך עשרים וארבע שעות מההתפטרות - וגייס לטובתו גם את הרב ז'ולטי שינסה להשפיע עליו, אבל הרב אלישיב היה מאוד החלטי: לא אשב יחד עם מי שאמר על הפסק של גדולי ישראל שאסור לבנות ללכת לצבא ולשירות לאומי, שהפסק של גדולי ישראל מעוות. איך אשב עם אחד שאומר כך, אתה יודע איזה תקלות יש בדבר הזה? איך אפשר להתיר איסורים שהם יהרג ואל יעבור?! מרן הצדיק אותו, אבל טען למה משאירו לבד במערכה. עד שהרב אלישיב אמר, טוב, אמנם לא אחזור, אבל אני מביטח לך שבכל פעם שתצא להתייעץ איתי בענייני בית הדין, עניינים של כלל ישראל, תשלח את הרכב שלך, ואבוא. ומרן היה שולח את הנהג שלו, ואנחנו הבנים היינו מצטרפים עם הנהג להביא את הרב אלישיב, זו היתה שמחה בשבילנו. והיה מגיע לביתו של מרן, וכן הרב ז'ולטי ועוד רבנים, לפעמים היה מגיע גם הרב שלמה זלמן אוירבך, ומרן היה מקיים "וְיִתְשַׁבְּחָהּ פֶּרֶב יוֹעֵץ" (משלי יא, ד). למרן היתה ענוה גדולה, הנהיג את הרבנות בשיא הענוה, כל הזמן היה מתייעץ עם הגדולים הללו, שהיה ביניהם קשר הדוק. בשנת תשמ"א הפצתה ברב אלישיב שיגיע אצלנו לכולל חזון עובדיה, והוא ארב מאוד את מרן והגיע לכולל.

מרן לא סתם היתיר עגונות, אלא ידע הרבה פוסקים, רבי יצחק אלחנן, שזאל ומשיב להרב נתנזון, שאגת אריה, טורי אבן, ומכוח זה בא לו 'כוחא דהיתרא'. בספר אמרי שמעון של הגאון רבי שמעון אגסי - היה תלמיד חבר של הבן איש חי, גאון עולם - עסק בענייני עגונות, וכשישבנו בבית הדין בשנה האחרונה תשפ"ד, היו עגונות של מלחמת חרבות ברזל, חטפו אנשים וגופות ולא ידעו מי חי ומי מת, עד היום יש דברים שלא יודעים, וכדי להכריע אם להתיר את האשה, לשבת שבעה או לא, מבררים את הדברים, והשתמשתי הרבה באמרי שמעון, וביצע אומר חלקו ו' (הא"ע סי' ג, ד), וזה תענוג, מרן לא הניח פינה זוית, הביא כל סברא שיש בענייני עגונות, ומזה הגיע לו 'כוחא דהיתרא', לא סתם אמר 'מותרים לכם מותרים לכם', אלא שכאשר באה לפניך אשה עגונה אנחנו מותרים אותה רק במסגרת ההלכה, על פי דברי הפוסקים.

בישול וכדעת רבינו ירוחם. ומיעוט רוטב בדרך כלל הוי מצטמק ורע לו. וכן כתבו כמה מגדולי האחרונים בדעת מרן, ובהם, המנחת כהן, המגן אברהם בדעת מרן בלשון אפשר, וכן משמע גם מדברי ה"ט". וכן משמע מ"ש בשו"ת כנסת הגדולה (סימן יז). וכן מבואר בספר יוקח נא (סימן שיח) בדמצטמק ורע לו מותר. וכן הוא במקור חיים להגאון מליסא (סימן שיח סק"ד). וכן מבואר בשו"ת זרע אמת (ח"א חאו"ח סימן לט). וכן מבואר בקונטרס הסמ"ע שהובא בספר מזבח אדמה (דף נט), וכן כתב בפתח הדביר (סימן שיח סק"ו) שע"ז סמכו ליתן כוס קפה כנגד האש וכו', ואין לגעור בהם, כיון דלא יבצר שתצטמק על ידי החימום, והוי מצטמק ורע לו דשרי. וכן כתב המאמר מרדכי (בסק"ו) אליבא דמרן, ושלא כמ"ש הב"ח והגר"א והמשנ"ב שיש להחמיר בכל אופן במצטמק ורע לו. וכן כתב בשו"ת צוף דבש (סימן מא).

טעמים נוספים

יא. טעם נוסף כתב הרב פראנק בשו"ת הר צבי (חאו"ח ח"א עמוד רסג), ששיניו לענין הוצאה (שבת צג), המוציא את החי במטה פטור, אף שהמטה טפלה לו. וזה אינו רק במלאכת הוצאה, אלא גם בשאר מלאכות, שהוא הדין לרוטב שאסור לחממו לבד, אבל כשהוא טפל ליבש, מותר לחממו כדין היבש שהוא העיקר, ואין על מעט הלחות שבכלי שם בישול. ולכן כל שרובו רוטב אסור, דעיקר מלאכת הבישול דהיינו ההעמדה על גבי הכירה, חשוב כאלו נעשה בשביל הרוטב. ולכן אם הוא צונן וגם מצטמק ויפה לו יש בישול אחר בישול, מה שאין כן כשמיעוטו רוטב ורובו אוכל יבש, ועיקר הפעולה נעשה בשביל האוכל היבש, דאין בו בישול אחר בישול, ולכן אין חוששים למיעוט, כמוציא את החי במטה. וזכר לדבר מסברת רבה במנחות ס"ד. פרש מצודה להעלות דגים והעלה תינוק ודגים, דק"ל לפטור, והא דמתיר ר"י גם לכתחלה, אף הדמוציא את החי במטה פטור אבל אסור, היינו משום דדעת הרבה ראשונים דאף בלח א"ב א"ב, ולכן בכה"ג דליכא דררא דאורייתא לא אסרו. ע"כ.

חפר עמוד

יב. הגאון הרב משאש (בשו"ת תבואות שמש חאו"ח סימן סו, סוף עמ' קעז) חלק על מרן בדבר הזה, וחלק תמיד כדרכה של תורה, בלי שום נגיעות חלילה, הוא אהב את מרן ולא חיפש להתגדל, היה אב בית דין ורבה של מרוקו, גאון עולם, והיה

בשיא הענוה, איך היה מדבר עם כל אחד ואחד. וחלק כדרכה של תורה, וסבר שכדי לחמם צריך שהכל יהיה יבש, אבל אם יש מעט רוטב אסור. מרן התקשר אליו ואמר: שמעתי שכבודו חולק עלי בענין רוב יבש, למה חולק, יש מנחת כהן, יש פרי מגדים, זרע אמת, הגאון מהרש"ם, וכולם מתירים! אמר לו הרב משאש: כבוד הרב, איפה המנחת כהן מתיר? אמר: תסתכל בשער השני פרק ב' למטה, וכבר על הקו, הרב משאש רץ לספרייה שלו, פתח את הספר, ושאל איזה עמוד? ומרן השיב, אבל הרב משאש לא מצא, ואמר: אין שום דבר. אמר לו מרן: כך כתוב מפורש, תבוא אלי ואראה לך! הרב משאש היה גר קרוב למרן ברחביה, קרא לנהג שלו ותוך חצי שעה הגיע למרן עם הספר, ותלמודו בידו... ואמר: הנה, כבודו יסתכל... ובאמת לא נמצא שם. מרן פתח את הספר שלו והראה לו, והתברר שהיה לרב משאש דפקט בספר ובדיוק העמוד הזה היה חסר. הרב משאש התפעל מאוד, איך הקב"ה נותן סייעתא דשמיא לגדול הדור שלא יטעה בהלכה, אם גם למרן היה דפקט בספר היה נמשך אחרי הדבר הזה... אבל למרן היה ספר מושלם.³

{נפקא מינה בזה בסופגניות המטונגות בשמן, ואחר הטיגון מזריקין לתוכן כפית ריבה לכל סופגניה, והריבה הנזילה מרוכות כולה במקום אחד בתוך הסופגניה, אם הולכים אחר הרוב יהיה מותר לחממה בשבת על גבי פלאטה חשמלית דלוקה, דאזלין בתר הרוב היבש. ובחזון עובדיה חנוכה (עמוד יט) הביא בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שאף על פי שהריבה כשאינה בתוך הסופגניה נחשבת לדבר לח שיש בו משום בישול אחר בישול, מכל מקום כשהיא בתוך הסופגניה נחשבת כחלק היבש בסופגניה, ויש לסמוך על מה שכתב במנחת כהן, והובא בדעת תורה (סימן שיח סט"ו), דברובו יבש אין בישול אחר בישול. ואף שהריבה מרוכות במקום אחד בתוך הסופגניה, מכל מקום דינה כיבש, כיון שהרוב הוא הסופגניה וברובו יבש סגי. ע"כ. וכ"כ עוד בספר מאור השבת (עמוד תיג) בשם הגרש"ז א. וכן עיקר להקל. ובפרט אחר שראינו עדותו של הרב שם חדש שהעיד בגדלו שכן מנהג ירושלים מקדמת דנא, והנח להם לישראל. והמחמיר תע"ב. גם בשו"ת ישכיל עבדי ח"ג (חאו"ח סימן י אות יב, וח"ד חאו"ח סימן סו, וחלק ח' דף קעח ע"ב) כתב שהמנהג שנהגו להקל ברובו יבש ומיעוטו רוטב, יש לקיימו, והסתמך על מ"ש הרב ארץ חיים. וכן העלה להקל הרה"ג ר' יצחק חזן בשו"ת יחוד דעת ח"ב (חאו"ח סימן כד אות ב). וכן כתב ספר קרית ארבע להגאון רבי אברהם הכהן זצ"ל.

... הספר הזה ...

יכול להיות שלך!

בואו לקחת חלק בהפצת העלון **השיעור השבועי** של מרן
מלכא עולית"א **ולשתתף בהגילת ענק על ספר תורה מהודר!**

לפרטים ורכישת כרטיסים:

053.47.7.47.33

עבור "חזון עובדיה בנשר" עלון "השיעור השבועי"

054.6.888.382 bit

העברה בנקאית: בנק מזרחי טפחות מיק 523 ח"נ: 225485 ע"ש "חזון עובדיה בנשר"

איך זה עובד?

245 = 245
עמודים כרטיסים

עלות כרטיס:
180 ₪ *12 חודשים

תאריך ההגלית:
ב חשוון תשפ"ו, ביום הילולת מרן זיע"א כל חובשי הכרטיסים יוזמנו להשתתף במעמד ההילולה בהשתתפות הראשון לציון מרנו ורובו מרן מלכא פוסק הדור הגאון ורבי **יצחק יוסף** מליסא

ראש המשפחה קיבל שליש כוס, ועושים 'לחיים' ושותים בסעודות שבת... מתי היינו אוכלים בשר או שניצל... והרב היה קונה ספרים, לא יכל לוותר, זה היה החיים שלו. כשהיה בא לבית עם ספרים, זה היה מפריע לרבנית, מה היה עושה? תשמעו טוב, היה מגיע לכניסה של רחוב אלקנה - אני מדבר על שנת תשי"ט, תש"כ - והיה רואה ילד קטן ואומר לו: תקרא לבנים שלי מבנין מס' 8, שיבואו לכאן. היינו באים, והיה אומר לנו: אתה תשים את הספר הזה מתחת הסוודר כאן, וגם אתה תשים מתחת הסוודר כאן... והיינו נכנסים לבית, והרבנית מסתכלת ולא רואה שום דבר... וכשלא ראתה העברנו את הספרים לספרייה. כי חכמת האדם מגיעה לפי ספריו. למרן היו עשרים אלף ספרי קודש, וידע את כל התורה כולה, כל הפוסקים, ראשונים ואחרונים.

היום דיברתי עם מישוהו, וסיפרתי לו שכשהיינו ילדים מרן בקושי היה מדבר איתנו, לא היה לו זמן, היה צריך ללמוד עוד תשובה בחקרי לב, ועוד תשובה בנוודע ביהודה, ובחתם סופר... הראש שלו היה רק בתורה. צריך שתהיה שקיעות בלימוד. נזכה לעלות מעלה מעלה, תזכו לחיים טובים ולשלום.

³ אדם שקונה ספר יבדוק אותו שהוא שלם, אחר כך יגיד: זה לא כתוב במנחת כהן... מה שכן, יש בעיה בחושן משפט, שאדם קונה ספר, ובא אחר כמה שנים וטוען: באמצע הספר יש דפים חלקים - קורה שהדפוס סוחב חלק מהדפים, מיעוטא דמיעוטא אבל קורה - זה מקח טעות, על דעת כן לא קניתי... אבל למה כתבת את השם שלך על הספר, למה המתנת כמה שנים, אם אתה בא מיד יחליפו לך, אבל אחרי חמש או שש שנים, 'הלכה חמורך טרפון' (בכורות פ"ד מ"ד) - זה הפסד שלך! מה אפשר לעשות. אדם צריך לבדוק את הספר בזמן שקונה אותו [א.ה. עיין בספר פתחי חושן חלק ה פרק יג סעיף ט].

כך הייתי רואה אצל מרן, שכל ספר שהיה קונה היה בודק. בבר מצוה קיבלנו ש"ס במתנה, אז לא חיכו לחתונה לקבל ש"ס... והרב ישב עם האחים לבדוק את כל הדפים של הש"ס, שלא חסר כלום, ועל כל ספר שנבדק כתב בכתב ידו "מוגה". כשהיינו קטנים, האמא היה קשה לה מאוד שהרב קונה הרבה ספרים, כי היתה עניות, בליל שבת היה בקבוק בירה שחורה, מי דיבר על בירה לבנה... בקבוק אחד לכל בני הבית אף שהיינו משפחה גדולה, וכל אחד קיבל רבע כוס, ומרן שהוא